

مرکز تحقیقات اسلامی

اصفهان

گامی

عمران
علیهما السلام

www. **Ghaemiyeh** .com
www. **Ghaemiyeh** .org
www. **Ghaemiyeh** .net
www. **Ghaemiyeh** .ir

دستنویس های
بدست آمده
نخب البلاغه
تا پایان سده
دهم هجرت

پدید آورنده: عبد العزيز طباطبائی

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

دستنویس های بدست آمده نهج البلاغه تا پایان سده دهم هجرت

نویسنده:

عبدالعزیز الطباطبایی

ناشر چاپی:

بنیاد نهج البلاغه

ناشر دیجیتال:

مرکز تحقیقات رایانه‌ای قائمیه اصفهان

فهرست

۵	فهرست
۶	دستنویس های بدست آمده نهج البلاغه تا پایان سده دهم هجرت
۶	مشخصات کتاب
۶	نسخه های خطی تا پایان قرن دهم
۶	اشاره
۷	نسخ قرن ۵ ه ق
۸	نسخ قرن ۶ ه ق
۱۰	نسخ قرن ۷ ه ق
۱۴	نسخ قرن ۸ ه ق
۱۹	نسخ قرن ۹ ه ق
۲۱	نسخ قرن ۱۰ ه ق
۲۲	پاورقی
۲۴	درباره مرکز تحقیقات رایانه‌ای قائمیه اصفهان

دستنویس های بدست آمده نهج البلاغه تا پایان سده دهم هجرت

مشخصات کتاب

سرشناسه: طباطبائی عبدالعزیز، ۱۳۷۴ - ۱۳۰۸، گردآورنده ع
 نوان و نام پدید آور: دستنویس های به دست آمده از نهج البلاغه تا پایان سده دهم هجرت عبدالعزیز طباطبائی
 مشخصات نشر: تهران بنیاد نهج البلاغه ۱۳۷۹.
 مشخصات ظاهری: ص ۴۸
 فروست: (دانشنامه نهج البلاغه
 شابک: ۹۶۴-۶۳۴۸-۸۵-۸۲۰۰۰ ریال؛ ۹۶۴-۶۳۴۸-۸۵-۲۰۰۰ ریال
 وضعیت فهرست نویسی: فهرست نویسی قبلی
 یادداشت: کتابنامه به صورت زیر نویس
 موضوع: علی بن ابی طالب ع، امام اول ۲۳ قبل از هجرت - ۴۰ق نهج البلاغه -- نسخه های خطی
 شناسه افزوده: بنیاد نهج البلاغه رده بندی کنگره: ۵د۲/BP۳۸/۰۹۵
 رده بندی دیویی: ۲۹۷/۹۵۱۵
 شماره کتابشناسی ملی: ۱۲۴۶۴-۷۹م

نسخه های خطی تا پایان قرن دهم

اشاره

بسم الله الرحمن الرحيم

امیرالمومنین علیه السلام گذشته از مقام علمی اش که لازمه‌ی امامت و از شئون امام است و با صرف نظر از آن که انسانی است سرشار از هوش و ذکاوت فطری از دوران کودکی در دامن معلمی چون رسول خدا صلی الله علیه و اله نشو و نما یافته و در مکتب او تعلیم دیده و دانش آموخته و فردی است از صمیم قریش که در سرزمین مکه، مهد فصاحت و بلاغت و مجتمع فصیحان و سخنوران عرب روزگار گذرانده است. بنابراین با صرف نظر از عنایات خاصه خداوندی به امامان، علی علیه السلام که در چنین شرایط و محیطی و چنین دامن و مکتبی بزرگ شده طبیعی است که حکیمی سخنور و سخنوری دانشمند، و خطیبی بلیغ و بلیغی معجزه آفرین باشد. این چنین است که از صدر اسلام تا کنون- پس از سخنان رسول خدا صلی الله علیه و اله- روی سخنان امیرالمومنین علیه السلام بیش از هر سخنی کار شده، به خاطر سپرده شده، تدوین شده، روایت شده، جمع و تالیف شده، به زبانهای مختلف ترجمه شده، شرح شده ... که اگر کسی دقیقاً بررسی کند و متصدی جمع و تنظیم آنها شود خود فهرستی عظیم و گرانقدر و سودمند خواهد شد.

از مشهورترین مجموعه خطبه‌ها، نامه‌ها، و سخنان کوتاه امیرالمومنین علیه السلام همانا «نهج البلاغه» می باشد، که سید رضی، رضی الله عنه آنرا گرد آورده است. و این مقاله منحصرآ درباره‌ی دست‌نویس ها و نسخه‌های خطی

[صفحه ۲]

«نهج البلاغه» می باشد، که در فاصله‌ی بین سال تالیف نهج البلاغه در سال (۴۰۰ه) تا پایان قرن دهم استنساخ شده و تاکنون باقی

مانده و در کتابخانه‌های عمومی و شخصی جهان، موجود است. نسخه‌هایی که از سال هزارم هجری به بعد نوشته شده به حساب نیامده است، و در ضمن به نسخه‌هایی که موجود و به دست ما رسیده بسنده شده است.

و اینک نسخه‌های کهن و نفیس نهج البلاغه را که مربوط به قرن پنجم تا دهم است و تا عصر حاضر محفوظ مانده، در اینجا ذکر می‌کنیم.

[صفحه ۳]

نسخ قرن ۵ ه ق

۱- نسخه مورخ ذی القعدة سال ۴۶۹ به خط حسین بن حسن بن حسین مودب قمی از دانشمندان قرن پنجم، ششم از شاگردان دوریستی و از مشایخ قطب راوندی بوده. و این نسخه را با یک واسطه با نسخه اصل به خط مولف مقابله و تصحیح کرده و آنرا نزد محمد بن علی بن احمد بن بندار خوانده و او به خط خود آنرا گواه کرده و نویسنده نسخه را با جمله: شیخی الفقیه الاصلح... ستوده است و این نسخه جزو کتابخانه میرزا عبدالله افندی صاحب ریاض العلماء بوده و در ریاض العلماء مکرر از آن نام می‌برد. و این نسخه اکنون در کتابخانه‌ی آیه الله مرعشی در قم به شماره ۳۸۲۷ موجود می‌باشد و در فهرست این کتابخانه ج ۱۰ ص ۲۰۶ معرف شده است.

۲- نسخه‌ای است به خط نسخ معرب و زیبا. در سال ۴۸۳ با نسخه خط حسن بن یعقوب بن احمد نیشابوری مقابله و تصحیح شده و او در برگ اول، این مقابله را گواهی کرده و متأسفانه در اثر چسباندن کاغذ روی برگ اول، نوشته‌ها بطور کامل ناخوانده نمی‌شود و آنچه میتوان خواند این است:

«عارضه بنسختی صاحبه الفقیه السدید سهل بن امیر الرقایی و صححه بجهدہ و اللہ تعالی یمتعه به و بغیره.

[صفحه ۴]

و هذا خط الحسن بن [۱] یعقوب بن احمد فی جمادی الاخره سنه ثلاثه و ثمانین و اربعمائه حامد الله عزاسمه مطیا علی نبیه محمد و عترته الطاهره».

این نسخه در کتابخانه آقای آتشی در یزد است.

نشریه کتابخانه‌ی مرکزی دانشگاه تهران ۷:۷۰۳

۳- نسخه مورخ ۴۸۵ به خط نسخ معرب و کامل و یکی از چند نسخه‌ای است که علامه بزرگوار دانشمند محقق جناب آقای حاج سید محمد علی روضاتی یک نسخه چاپ شده نهج البلاغه را باکمال دقت با آنها مقابله و تصحیح کرده و با هر یک از نسخه‌ها که این، یکی از آنها است سه بار از اول تا به آخر مطابقه و مقابله و تصحیح نموده‌اند برای چاپ یک متن صحیح و کامل نهج البلاغه آماده کرده‌اند جزاه الله خیر الجزاء.

۴- نسخه مورخ ۴ رجب ۴۹۴ به خط نسخ معرب فضل الله بن طاهر بن المطهر الحسینی، مقابله و تصحیح شده افتادگی‌ها در کنار برگها نوشته شده بلاغها در حاشیه‌ها نوشته شده و همچنین بعضی حواشی ادبی و لغوی نیز دارد که گویا از نویسنده نسخه باشد و همچنین بر یکی از دانشمندان خوانده شده و گمان

[صفحه ۵]

می‌رود خواننده‌ی کتاب خود سید فضل الله حسینی نویسنده نسخه باشد بر دانشمندی از اعلام آن عصر خوانده و در حواشی نسخه نوشته: بلغث قراءتی. به هر حال گر چه از آغاز چند برگ ناقص است ولی نسخه‌ی صحیح و با ارزشی است و در پایان، اشعار یعقوب بن احمد نیشابوری و اشعار پسرش حسن بن یعقوب و اشعار فنجکردی که هر سه در ستایش نهج البلاغه است نوشته شده و

اشعار یعقوب بن احمد و پسرش به خط سید فضل الله نویسنده نسخه است و اشعار فنجکردی گویا به خط خود فنجکردی باشد. این نسخه ارزنده را جناب حجه الاسلام و المسلمین آقای حاج شیخ حسن سعید دام تاییده به چاپ عکسی رسانده و منتشر کرده‌اند جزاه الل خیر الجزاء.

مجله معهد المخطوطات، قاهره ۳۷: ۳

۵- نسخه‌ی قرن ۵ عصر سید رضی که با نسخه‌ی ایشان نیز مقابله و تصحیح شده.

استان قدس مشهد شماره ۱۷۳۶

۶- نسخه‌ی قرن پنجم در کتابخانه‌ی آقای دکتر حسین علی محفوظ در شهر کاظمین بوده.

مجله معهد المخطوطات ۴۷: ۶

ولی دولت بعث عراق تمام کتابهای خطی ایشان را مصادره کرد و شاید اکنون آن کتابها در کتابخانه‌ی موزه ی بغداد باشد. ۷- نسخه‌ی سده‌ی پنجم کتابخانه‌ی آیه الل مرعشی در قم شماره‌ی ۲۳۱۰ به نسخ عرب، عنوانها درشت، مشکى، مقابله و تصحیح شده و در اول نسخه اجازه‌ای است از مصدق بن حسن بن حسین و بخط او برای ابوالمظفر محمد بن زین الدین ابی العز احمد بن جلال الدین ابی المظفر محمد بن عبیدالله بن جعفر، به تاریخ سال ۵۲۹، [۲] و تملک علاء الدین شعار، و پسرش علی بن علاء الدین شعار، و نجم الدین

[صفحه ۶]

ابن محمد حلبی حنفی انصاری معروف به ابن الخلفاء، و همچنین تملک احمد بن احمد هاشمی به تاریخ ۸ جمادی الاولی ۷۰۵ بر آن هست.

نسخه تا جمله (و من کلام له علیه السلام فی معنی طلحه و الزبیر) را دارد و در ۱۰۹ برگ است.

فهرست کتابخانه آیه الله مرعشی تالیف آقای اشکوری ج ۶ ص ۴۹۲

۸- نسخه‌ی قرن پنجم کتابخانه‌ی علامه سید هبه الدین شهرستانی در شهر کاظمین در ۱۷۵ برگ، از آغاز یک برگ افتاده و در آخر پنج بیت شعر [۳] یعقوب بن

[صفحه ۷]

احمد نیشابوری و اشعار فرزندش حسن بن یعقوب در ستایش نهج البلاغه نوشته شده. و آن مرحوم در کتاب هیئه و اسلام ص ۱۰۸ ترجمه فارسی نوشته‌اند: (و در نزد من یک نسخه خطی بسیار قدیمی از نهج البلاغه موجود است که به تاریخ ۷۶۰ بر علامه بزرگوار یوسف اصفهانی خوانده شده.) و من چنین اجازه‌ای بر آن نسخه ندیدم نمی‌دانم آن مرحوم همین نسخه را نظر داشتند یا نسخه‌ی بسیار قدیمی دیگری از نهج البلاغه و باز ایشان در پاورقی همانجا می‌نویسند: (و من بعد از این به نسخه‌ای دیگر از نهج البلاغه بر خوردم که به سال ۴۳۰ نوشته شده) ولی متأسفانه هیچگونه نشانه‌ای از آن نداده است.

[صفحه ۸]

کوفی و نسخ، نوشته شده نسخه افتادگی داشته که برخی از آن به خطی کهن نوشته شده و تکمیل گردیده است ولی باز هم نسخه کامل نیست.

[صفحه ۹]

نسخ قرن ۶ ه ق

۱۳- نسخه مورخ ۵۱۰ این نسخه در کتابخانه ممتاز العلماء در هند است و نسخه‌ی عکسی آن در کتابخانه‌ی دانشکده‌ی الهیات

مشهد موجود است و نسخه‌ی عکسی دیگری از آن را جناب آقای عطاردی، دارند.

۱۴- نسخه مورخ ۵۱۲ که در کتابخانه‌ی استاد علامه جناب آقای محیط طباطبائی نگهداری می‌شود.

الذریعه ۴۱۳: ۲۴

۱۵- نسخه مورخ ۵۲۵ که مرحوم علامه تهرانی صاحب ذریعه آنرا در بغداد نزد مرحوم آقای سید محسن کشمیری کتابفروش دیده است.

۱۶- نسخه مورخ ۱۵ شعبان ۵۳۸ که در کتابخانه‌ی ابوالکلام آزاد در دانشگاه علی گره هندوستان به خط علی بن ابی القاسم بن علی الحاج موجود می‌باشد.

سفرنامه‌ی مرحوم علامه‌ی مجاهد آیه الله امینی به کشور هندوستان در سال ۱۳۸۰ چاپ شده در صحیفه مکتبه امیرالمومنین شماره ۲۴۶

۱۷- نسخه مورخ صفر ۵۴۴ به خط محمد بن محمد بن احمد نقیب که در کتابخانه مدرسه‌ی فاضل خان در مشهد بوده بشماره ۸۲ و پس از خراب شدن مدرسه

[صفحه ۱۰]

مزبور به کتابخانه‌ی مدرسه نواب شماره (۷۰) اخبار منتقل شده. در ۱۷۵ برگ و اکنون کتابهای خطی مدرسه فاضل خان از مدرسه نواب به کتابخانه استاد قدس منتقل گردیده است. و این جانب میکروفیلمی از این نسخه دارم و همچنین در کتابخانه مرکزی دانشگاه تهران نیز فیلم آن به شماره ۲۱۳۴، موجود می‌باشد.

فهرست میکروفیلما ۳۹۶: ۱

۱۸- نسخه مورخ ۱۹ جمادی الاولی ۵۳۳ که در مکتبه الرضا کتابخانه‌ی سلطنتی رامپور در هند نگهداری می‌شود. این نسخه به خط عبدالجبار بن حسین بن ابی القاسم الحاج الفراهانی در خدمت مولانا الامیرالاجل السید ضیاء الدین تاج الاسلام ابی الرضا فضل الله بن علی بن عبدالله الحسینی (الروانندی) ادام الله ظلّه هنگامی که به دیه جوشقان راوند رفته بوده از روی نسخه ایشان که در سال ۵۱۱ نوشته شده استنساخ کرده است.

سفرنامه‌ی مرحوم علامه‌ی مجاهد آیه الله امینی به هند در ۱۳۸۰ چاپ شده در صحیفه‌ی مکتبه امیرالمومنین شماره‌ی ۵۷، ۲، استناد نهج البلاغه ص ۱۰.

۱۹- نسخه مورخ ۱۲ شعبان ۵۶۵ به خط محمد بن سعید بن حسین عامری در ۲۶۷ برگ. این نسخه در کتابخانه‌ی موزه بغداد به شماره‌ی ۳۵۶ موجود می‌باشد و در پایان قصیده ابوالحسن فنجکردی در ستایش نهج البلاغه نوشته شده و در برگ اول تملک احمد بن محمد بن علی بن مسعود حتی هست و این نسخه از روی نسخه‌ای که در روزگار شریف رضی نوشته شده بوده استنساخ شده است و پس از جمله (رب مفتون بحسن القول فیه) این جمله به سنگرف نوشته شده (زیاده من نسخه کتبت فی عهد المصنف) سپس چند جمله از کلمات قصار را که سید رضی اضافه کرده بوده و فقط در بعضی نسخه‌ها هست، نوشته شده است.

فیلم این نسخه در کتابخانه مرکزی دانشگاه بغداد هست به شماره ۲ و ۳

مصادر نهج البلاغه از علامه سید الزهراء خطیب ۱: ۱۸۹- ۱۸۸

۲۰- نسخه مورخ ۱۱ شوال ۵۶۶ به خط سلیمان بن محمود بن محمد قرابک بدری در ۱۷۱ برگ. در کتابخانه ملک تهران شماره ۸۷۴

[صفحه ۱۱]

فهرست کتابهای عربی کتابخانه‌ی ملک ص ۷۸۶

۲۱- نسخه مورخ ۵۶۷ این نسخه را در کتابخانه‌ی سلیمانیه در اسلامبول دیده‌ام و جزء کتابخانه‌ی رئیس‌الکتاب شماره ۹۴۲ به خط علی بن محمد بن ابی سعید بن منصور و به تاریخ ربیع الاخر، در ۱۷۲ برگ، می‌باشد.

۲۲- نسخه مورخ ۵۷۳ این نسخه را در کتابخانه‌ی مرکزی دانشگاه تهران دیده‌ام به شماره‌ی ۴۸۷۶ مورخ سه شنبه ۱۴ شعبان، عنوان درشت مشکی و شنگرف، ترجمه به فارسی به خط نستعلیق ریزتر زیر متن و کنار برگها حاشیه‌هایی نوشته شده ۲۵۲ برگ کاغذ سمرقندی.

فهرست دانشگاه ۳۹۱۷: ۱۴

۲۳- نسخه مورخ رجب سال ۵۸۸ به نسخ زیبای احد بن الموید بن الموید بن عبدالجلیل بن محمد. این نسخه در کتابخانه چستریتی در دبلن ایرلند است و در فهرست آن کتابخانه ج ۷ ص ۱۳۲ معرفی شده.

۲۴- نسخه مورخ ۵۱۹ در کتابخانه‌ی ملی تهران شماره ۱۸۴۳: ع کاغذ سمرقندی ۲۸۸ برگ.

فهرست کتابخانه‌ی ملی تهران ۴۳۲: ۱۰

۲۵- قطعه‌ای از قرن: معرب و کهن. در قم نزد آقای عبداللهی دیده‌ام.

۲۶- نسخه مورخ سده‌ی شش در کتابخانه‌ی آقای فخرالدین نصیری در تهران.

۲۷- نسخه مورخ قرن شش به نسخ معرب عنوانها درشت یا به شنگرف با اشعاری در مد نهج البلاغه و تملک سید حسین ابن حیدر حسینی کرکی در ۳۱۱ برگ. کتابخانه‌ی آیه الله مرعشی شماره ۱۵۴.

فهرست کتابخانه‌ی آیه الله مرعشی ۱۷۴: ۱.

نشریه کتابخانه‌ی مرکزی دانشگاه تهران ۴۲۰: ۴

۲۸- بخشی از نهج البلاغه در ۶۴ برگ از سده شش و هفت. در کتابخانه آیه الله مرعشی است در قم به شماره ۳۳۴۱.

۲۹- نسخه‌ای است از سده شش، هفت به نسخ معرب خوش خط و حاشیه‌های کهنه بر آن هست و از آغاز چند برگ نو نویس است و از پایان چند

[صفحه ۱۲]

برگ افتاده این نسخه را در کتابخانه حجه الاسلام آقای سید محمد جزائری دیده‌ام.

۳۰- نسخه مورخ قرن شش، هفت به نسخ خوش معرب در ۱۳۵ برگ جزء اول استو از آغاز یک برگ افتاده. عنوانها مشکی درشت، مقابله و تصحیح شده در پایان آمده: هذا آخر جزء الاول ویتلوه فی اول الثانی ان شاء الله و من کلام له بالبصره و قد دخل علی العلاء بن زیاد الحارثی ... این نسخه را در کتابخانه‌ی دوست گرامی جناب آقای حاج آقا ممود آیه الله زاده نجفی مرعشی در قم دیده‌ام نسخه‌ی عکسی آن در مجمع الذخائر الاسلامیه قم موجود است.

[صفحه ۱۳]

نسخ قرن ۷ ه ق

۳۱- نسخه مورخ ۶۰۱ کتابخانه‌ی اوقاف موصل جزو کتابخانه حسن پاشای جلیلی در کتابخانه‌ی مدرسه حسینیّه موصل بوده که به کتابخانه‌ی اوقاف موصل منتقل شده است به خط یاقوت مستعمی و نسخ خوش، و نام کتاب به خط ثلث درشت نوشته شده تاریخ نسخه ۱۰ ذی القعدة سال ۶۰۱ است و این نسخه از نسخه‌ی اصل به خط سید رضی نوشته شده و در آغاز پنج بیت شعر یعقوب بن احمد نیشابوری در گذشته به سال ۴۷۴ را دارد و در پایان، برگ دیوان اشعار منسوب به حضرت امیرالمومنین علیه‌السلام ضمیمه دارد.

شماره ۲۵: ۲۷

فهرست کتابخانه‌ی اوقاف موصل تالیف سالم عبدالرزاق ج ۱ ص ۲۲۵-۲۲۴ و باید توجه داشت که نسخه‌ی شماره ۷۷۴ کتابخانه آیه الله مرعشی در قم به خط نسخ معرب حسن بن حیدر شیرازی در سال ۱۰۹۹ از روی همین نسخه نوشته شده است.

فهرست کتابخانه آیه الله مرعشی ۳۸۲: ۲

۳۲- نسخه‌ی مورخ ۶۰۴ کتابخانه‌ی مجلس شورای ملی به خط محمد بن علی العلوی الحسینی در ۲۳۵ برگ به خط نسخ و بیشتر آن معرب است شماره ۷۰۷۵.

[صفحه ۱۴]

۳۳- نسخه‌ی مورخ ۶۰۸ کتابخانه‌ی مرکزی دانشگاه تهران شماره‌ی ۱۷۸۲ به خط نسخ علی بن طاهر بن ابی سعد که در، صفر ۶۰۸ از روی خط ادیب شاعر ابویوسف یعقوب بن احمد بن محمد نیشابوری در گذشته در رمضان ۴۷۴، تصحیح شده و حواشی از شرح قطب راوندی دارد، ۱۹۵ برگ کاغذ سمرقندی.

فهرست کتابخانه‌ی مرکزی دانشگاه تهران ۳۳۴: ۸

۳۴- نسخه‌ی مورخ ۶۱۵ در کتابخانه‌ی سلطان احمد سوم در توپ قاپوسرای اسلامبول شماره ۲۵۵۶ در ۳۵۷ برگ به خط عبدالغفور بن عبدالغفار بن احمد.

فهرست کتابخانه‌ی طوبقپو ۲۲۱: ۴-۲۲۲

۳۵- نسخه‌ی مورخ ۶۳۱ به خط حسن بن محمد بن عبدالله بن علی جعفری حسینی سبط الامام، ابی الرضا (فضل الله) راوندی این نسخه در کتابخانه‌ی مرحوم آیه الله حاج میرزا حسنوری بوده (مستدرک ۴۹۴: ۳) و بعد به کتابخانه مرحوم آیه الله مجاهد آقا سید محمد فرزند بزرگ مرحوم آیه الله العظمی آقا سید محمد کاظم طباطبائی یزدی قدس سرهما منتقل شده بود و مرحوم حاج شیخ آقا بزرگ تهرانی نسخه را نزد مرحوم دیده و در ذریعه ۴۱۳: ۲۴ مشخصات آن را نوشته است و من هم نسخه را نزد ورثه آن مرحوم دیده‌ام و فعلا نزد آنها نگهداری میشود. «بسم الله» و عنوانها به خط کوفی نوشته شده بقطع رحلی خط درشت.

و من از دختر آن مرحوم شنیده‌ام که گفت سه نسخه‌ی کهن و نفیس از نهج البلاغه در کتابخانه‌ی مرحوم پدرم بوده است.

۳۶- نسخه‌ی مورخ ذی القعدة ۶۴۹ به خط نسخ قوام الاسلام ابواسحاق اسماعیل بن یعقوب الجندی الخوارزمی در ۲۲۱ برگ این نسخه در کتابخانه‌ی آیه الله مرعشی در قم به شماره ۵۵، نگهداری می‌شود.

فهرست کتابخانه آیه الله مرعشی ۶۵: ۱

نشریه کتابخانه مرکزی دانشگاه تهران ۴۲۰: ۶

۳۷- نسخه‌ی مورخ ۶۶۰ به خط محمد بن ابی جعفر محمد بن ابی نصر بن محمد بن علی و به تاریخ بامداد شنبه ۴ ماه رجب در ۲۴۵ برگ عنوان شنگرف و «بسم الله» سر آغاز نسخه به خط کوفی درشت نوشته شده این نسخه را در

[صفحه ۱۵]

کتابخانه‌ی مجلس شورای ملی به شماره ۸۳۴۴ دیده‌ام.

۳۸- نسخه‌ی مورخ ۶۶۷ به خط نسخ فقیه فاضل نجم الدین ابو عبدالله حسین بن اردشیر بن محمد طبری که در شهر حله در مقام صاحب الزمان علیه السلام روز اول صفر نوشتن آن را به پایان برده و نسخه را بر یحیی بن سعید هذلی حلّی پسر عموی محقق حلّی خوانده و او روی نسخه برایش اجازه نوشته است و همچنین محمد بن ابی الرضا علوی نسخه را خوانده و اجازه روایت کتاب را بسنده خود از مولف، بر نسخه نوشته است. و همچنین این نسخه در سال ۷۲۶ با نسخه‌ی صحیحی در کتابخانه آستانه مقدسه امیرالمومنین علیه السلام در نجف اشرف مقابله و تصحیح شده و در کنار برگها حواشی بسیاری از شرح ابن میثم نوشته شده

و نسخه را میرزا عبدالله افندی در اصفهان دیده و در ریاض العلماء آن را وصف کرده است. این نسخه اکنون در کتابخانه آیه الله حکیم در نجف اشرف به شماره ۶۶۱ نگهداری می‌شود. نوادر مخطوطات مکتبه آیه الله حکیم ص ۸۹-۸۷.

مصادر نهج البلاغه ۱۹۳: ۱- ۱۹۲

نشریه کتابخانه مرکزی دانشگاه تهران ۳۴۶: ۵

۳۹- نسخه‌ی مورخ رجب ۶۶۹ موجود در کتابخانه دانشگاه پرنتون در امریکا به شماره ۱۹۰۲ این نسخه برای طغرل بن عبدالله غزی نوشته شده است.

فهرست ماخ ص ۲۲۱ شماره ۲۵۸۷

۴۰- نسخه‌ی مورخ ۱۷ رمضان سال ۶۷۳ این نسخه را در موزه لندن دیده‌ام. و به خط عقیل ابن حسین بن ابی الفتح بن احمد بن عبیدالله الجابری می‌باشد که برای خودش در حله نوشته است به شماره ۲۷۴،۳۲، OR و در فهرست لاتینی و قدیمی کتابخانه لندن ۶۵۸ معرفی شده.

۴۱- نسخه‌ی مورخ ۶۷۵ این نسخه را در تبریز در کتابخانه مرحوم حاج حسین نخجوانی در منزلش دیده‌ام ولی پس از درگذشت ایشان بنا بر وصیت خودشان کتابها به کتابخانه ملی تبریز انتقال داده شده و این نسخه فعلا در آن

[صفحه ۱۶]

کتابخانه است.

۴۲- نسخه‌ی مورخ ۶۷۵ این نسخه به خط حسن بن اسماعیل بن ابراهیم بن علی بن ابی الزین سعید طبری است و در روز چهارشنبه نزدیک به آخر جمادی الاولی نوشتن آن به پایان رسیده این نسخه در کتابخانه اعتمادالدوله در همدان نگهداری می‌شود. عنوان سنگرف و حاشیه‌هایی هم در کنار برگها نوشته شده است.

نشریه کتابخانه مرکزی دانشگاه تهران ۳۴۶: ۵

۴۳- نسخه‌ی مورخ ۶۷۵ به خط اسماعیل بن یوسف بن علی بن محمد که آن را از روی نسخه ابی السعود حیدره بن حسن بن احمد بن محمد ابن الکاتب نوشته و در روز پنجشنبه ۲ صفر به پایان رسانده است. کتابخانه‌ی آستان قدس رضوی شماره ۱۸۶۲ در ۲۳۴ برگ.

فهرست آستان قدس ۹۷: ۱

۴۴- نسخه‌ی مورخ ۶۷۶ به خط علین سلیمان بن ابی الحسن بن ابی الفرج بن ابی البرکات و به تاریخ ۲۲ شعبان در ۱۴۶ برگ. در کتابخانه‌ی ملی ملک در تهران شماره ۱۵۳

فهرست نسخه‌های خطی عربی کتابخانه ملی ملک ص ۷۸۶

۴۵- نسخه‌ی مورخ نیمه ربیع الاول سال ۶۷۷ به خط حسن بن مهدی علوی حسنی آملی بهلوی در کتابخانه‌ی آیه الله مرعشی است به شماره ۳۹۹۵ و نیمه نخستین آن مکرر بر دانشمندانی چند خوانده شده و بلاغ‌های زیاد به خطوط مختلف و نزدیک بهم بر آن هست و در فهرست همان کتابخانه ج ۱۰ ص ۳۷۰ معرفی شده است.

۶- نسخه‌ی مورخ ۶۸۲ به نسخ ریز حسین بن محمد حسنی در نجف اشرف برای کتابخانه مخدوم اعظم عدل سلطان عالم ... نوشته شده و در ۴۲۱ برگ در دارالکتب مصر است به شماره ۴۸۴۰. ادب طلعت

مجله‌ی معهد المخطوطات، قاهره سال سوم شماره‌ی دوم صفحه ۲۱۷ و درباره‌ی آن نوشته است و هذه

[صفحه ۱۷]

النسخه فی غایه النفاسه.

مقدمه‌ی محمد ابوالفضل ابراهیم بر شرح نهج البلاغه ابن ابی الحدید ص ۲۱.

۴۷- نسخه‌ی مورخ ۶۸۳ در کتابخانه‌ی موزه‌ی بغداد شماره ۱۶۲۳ و نسخه عکسی آن در کتابخانه مرکزی دانشگاه بغداد هست شماره فیلم ۳۱ و شماره عکس ۱۴۰ و دکتر مصطفی جواد در پایان این نسخه نوشته است: این نسخه به خط ابن الفاجر، صفی الدین عبدالمومن بن یوسف متوفی ۶۹۲ می‌باشد، سپس شرح حال او را از الحوادث الجامعه ص ۴۸۰ و فوات الوفيات، ج ۲ ص ۱۸ آورده است.

۴۸- نسخه‌ی مورخ ۶۸۴ متعلق به کتابخانه رئیس الکتب شماره ۹۴۳ این نسخه را در کتابخانه‌ی سلیمانیه در اسلامبول دیدم به خط زیبا، در آخر آن آمده است که این نسخه از روی نسخه‌ای به خط ابن السکون نوشته شده است (تم الکتب من نسخه کتبه‌ها علی بن محمد بن السکون و اتفق الفراغ منها فی شوال ۶۸۴) و ۲۱۹ برگ. [۴].

۴۹- نسخه‌ی مورخ ۶۸۷ به خط محمد بن عبدالکریم ابرقوئی ۱۴۹ برگ، در کتابخانه‌ی ملی ملک در تهران به شماره ۱۱۷۶ موجود می‌باشد.

فهرست کتابهای خطی عربی کتابخانه ملی ملک ص ۷۸۷

۵۰- نسخه‌ی مورخ ۶۹۲ به خط علی بن ابی منصور در ۱۸۲ برگ، از آغاز

[صفحه ۱۸]

افتادگی دارد این نسخه در کتابخانه خدابخش در پتنه‌ی هند به شماره ۳۵۶۹، موجود است.

مفتاح الكنوز الخفیه ۱۳۶: ۳

۵۱- نسخه مورخ ۶۹۳ به خط نسخ حسین بن محمد شیرازی حسنی در بغداد نوشته پایان ماه ربیع الاول کتابخانه ملک تهران شماره ۱۷۹.

فهرست خطی‌های عربی کتابخانه ملک ص ۷۸۹.

۵۲- نسخه‌ی سده‌ی هفتم که در سال ۸۰۷ در شهر کاشان مقابله شده و در کتابخانه ظاهریه (مکتبه الاسد) در دمشق است به شماره‌ی ۹۰۸۹ که در فهرست کتابهای خطی ادبی آن کتابخانه ج ۲ ص ۳۶۶ معرفی شده است.

۵۳- نسخه‌ی قرن هفتم در کتابخانه‌ی اوقاف موصل شماره‌ی ۸: ۳ در ۲۲۸ برگ و فیلم آن در کتابخانه‌ی مرکزی دانشگاه بغداد به شماره، موجود است.

۵۴- نسخه‌ی قرن هفتم در کتابخانه‌ی مجلس شورای ملی شماره ۱۲۳۵.

۵۵- نسخه‌ی قرن هفتم در کتابخانه‌ی آقای دکتر حسین علی محفوظ در شهر کاظمین.

مجله‌ی معهد المخطوطات، ۵۶: ۶

۵۶- نسخه‌ی قرن هفتم در کتابخانه‌ی ملی ملک شماره ۱۱۵۹، در ۱۹۳ برگ.

فهرست نسخه‌های خطی عربی کتابخانه مل ص ۷۸۶.

۵۷- نسخه‌ی قرن هفتم در کتابخانه‌ی کوپرلی در اسلامبول شماره‌ی ۱۴۰۷ دارای تملک مورخ ۶۸۶ و ۶۹۰ یا ۶۷۰ است و با نسخه‌ی درست و مورد اعتماد تا جائی که امکان داشته مقابله و تصحیح شده. مقابله کننده جنید شبلی و پایان مقابله ۹ رجب ۷۳۵ است در ۲۴۰ برگ دارای تصحیحات و حواشی، می‌باشد.

۵۸- نسخه‌ی قرن هفتم در کتابخانه دارالتبلیغ قم است و چهار برگ از آغاز و انجام، نونویس است، حاشیه‌های ادبی و لغوی بسیار بر آن نوشته شده است.

۵۹- نسخه‌ی قرن هفتم در کتابخانه‌ی آیه الله مرعشی است در قم به شماره‌ی ۳۶۷۰ و در فهرست آن کتابخانه ج ۱۰ ص ۶۱ شناسانده شده است.

[صفحه ۱۹]

۶۰- نسخه‌ی قرن هفتم به خط بسیار زیبا و احتمال داده شده است خط یاقوت باشد در کتابخانه عمومی علامه طباطبائی در دانشکده پزشکی شیراز است جزو کتابهای احمد افشار است که به آنجا انتقال یافته.

۶۱- نسخه‌ی قرن هفتم موجود در کتابخانه سالار جنگ در هند به شماره‌ی ۹۹۳ که در فهرست آن کتابخانه جلد چهارم از بخش کتابهای خطی عربی ص ۶۲ معرفی شده است.

۶۲- نسخه‌ی سده ۸ و ۷ در کتابخانه‌ی ظاهریه شام (مکتبه الاسد) در دمشق به شماره‌ی ۶۷۰۹ و در فهرست ادبیات خطی آن کتابخانه ج ۲ ص ۳۶۸ شناسانده شده.

۶۳- نسخه‌ی قرن ۸ و ۷ از آغاز و انجام چند برگ افتاده بوده و محمد اشرف فرزند محمد ملک در ماه صفر سال ۱۱۲۲، آنها را بازنویس نموده است. این نسخه، از کتابهای جناب آقای حاج اسماعیل هدایتی است که به کتابخانه مدرسه‌ی آیه الله العظمی گلپایگانی در قم منتقل شده است.

۶۴- نسخه‌ی قرن ۸ و ۷ این نسخه را در کتابخانه‌ی مجلس شورای ملی دیده‌ام به شماره‌ی ۲۱.

۶۵- نسخه‌ی سده ۸ و ۷ به خط نسخ اشرف بن محمد بن جعفر علوی حسینی، عنوان درشت. آغاز نسخه افتادگی دارد نسخه‌ی بسیار پاکیزه‌ای است ۱۴۷ برگ کاغذ سمرقندی نشانه (و بلغ العرض علی والدی ادام الله ایامه و «یخظه» و «بغیر خطه») نوشته شده. این نسخه در کتابخانه مرکزی دانشگاه تهران شماره ۳۸۰۱ موجود می‌باشد.

فهرست کتابخانه مرکزی دانشگاه ۲۷۸۴: ۱۲

۶۶- نسخه‌ی سده ۸ و ۷ در کتابخانه‌ی عمومی علامه طباطبائی در دانشکده‌ی پزشکی شیراز جزو کتابهای احمد افشار موجود است و بخش آخر آن در ذیحجه سال ۸۷۸ تکمیل شده است.

۶۷- نسخه‌ی قرن ۸ و ۷ کتابخانه‌ی دانشگاه لس آنجلس آمریکا شماره‌ی M.۹۹۱. نشریه‌ی کتابخانه مرکزی ۳۸۰: ۱۱

[صفحه ۲۰]

۶۸- نسخه‌ی ۷۰۰ کتابخانه‌ی سنا (شورای اسلامی) شماره‌ی (۱۳۹۳) ۱۳۸۹۱ به خط احمد بن سلیمان بن محمد عتایقی به نسخ معرب روشن، این نسخه به تاریخ روز دوشنبه ۲ رجب در بغداد از روی نسخه‌ی اصل به خط مولف استنساخ شده با حواشی و یادداشتهایی از سده‌ی ۱۰ و ۱۱ و فیلم آن در کتابخانه‌ی مرکزی دانشگاه تهران به شماره ۴۳۳۲ هست و در دو جزوه می‌باشد که جزء دوم از خطبه همام آغاز می‌شود.

و این ابن عتایقی نویسنده این نسخه، جز ابن عتایقی حلی معروف قرن هشتم است و این دیگری، کمال الدین عبدالرحمان بن محمد بن ابراهیم بن محمد بن یوسف است و شرحی بر نهج البلاغه دارد که تاریخ تالیف مجلد سوم آن سال ۷۸۰ است و در ۷۸۶ بر او خوانده شده.

فهرست کتابخانه‌ی مجلس سنا ۲۴۳: ۲

مجله راهنمای کتاب ۵۱۵: ۱۶

[صفحه ۲۱]

۶۹- نسخه‌ی مورخ ۷۰۱ به خط یاقوت مستعصمی این نسخه در کتابخانه آستان قدس رضوی به شماره‌ی ۱۸۵۸ عمومی و شماره ۲۹۱ و اخبار خطی در ۲۳۹ برگ، موجود می‌باشد.

مجله‌ی معهد المخطوطات، مصر ۷: ۳

فهرست آستان قدس ۹۶: ۱

۷۰- نسخه‌ی مورخ ششم ماه رمضان سال ۷۰۳ به خط نسخ معرب احمد بن محمد بن جعفر بن اخمد معروف به الربان، این نسخه در کتابخانه آیه الله مرعشی در قم به شماره‌ی ۳۷۴۱ موجود است و در فهرست کتابخانه ج ۱۰ ص ۱۳۷ شناسانده شده است.

۷۱- نسخه‌ی مورخ ۷۰۴ به خط نسخ بندار بن محمد بن بندار ورامینی رمال و به تاریخ ۱۰ ماه رمضان. این نسخه در کتابخانه موزه بغداد به شماره‌ی ۱۶۶۲: ۵۲ موجود می‌باشد و در آخر آن چند قطعه شعر در ستایش نهج البلاغه آمده است.

۷۲- نسخه‌ی مورخ ۷۰۵ به خط نسخ خوش احمد بن حسن بن حسین بن مسعود حلی، این نسخه را در اسلامبول در کتابخانه با یزید دیدم به شماره ۵۵۷۲. و تملک سید حسن ماهان زاده نقیب الاشراف مصر بر آن هست.

[صفحه ۲۲]

۷۳- نسخه‌ی مورخ ۷۰۹ این نسخه در کتابخانه‌ی سلطان احمد سوم در توپ قاپوسرای در اسلامبول به شماره ۲۵۸۶ در ۳۴۸ برگ موجود می‌باشد و با یک سر لوح طلا و زیبا در آغاز نسخه آراسته است.

فهرست کتابخانه‌ی طوبقپو ۲۲۲: ۴ شماره مسلسل ۸۲۲۳

۷۴- نسخه مورخ ۷۱۷ که آنرا در کتابخانه‌ی مجلس شورای ملی دیده‌ام به شماره ۷۴۷۱ و فهرست شده به خط محمد بن محمد بن احمد بن ابراهیم الزواری و به تاریخ پنجشنبه ۲۸ ربیع الاول در ۲۵۷ برگ. عنوانها به سنگرف نوشته شده جزء دوم آناز خطبه قاصعه آغاز شده و تاریخ پایان جزء اول در برگ ۱۲۸ ب ۸ ماه رمضان ۷۱۶ است و در سال ۱۰۳۳ هم مقابله و تصحیح شده و در پایان نسخه در این تاریخ ابلاغ نوشته شده است.

۷۵- نسخه‌ی مورخ ۷۱۸ این نسخه را در کتابخانه‌ی مجلس شورای ملی به شماره‌ی ۵۶۲۴ دیده‌ام و به خط نسخ معرب محمد بن علی بن ابی علی، در ۲۲۵ برگ می‌باشد و مهر کتابخانه‌ی مرحوم آیه الله شهید حاج شیخ فضل الله نوری بر دو سمت نسخه دیدعه می‌شود و در پایان نسخه آمده است: (فرغ من تنمیقه ضحوه یوم الخیمس السادس عشر من شعبان سنه ۷۱۸) و در کنار برگ آخر سمت چپ بههمان خط نوشته شده (عارضت هذه النسخه باصل بهخط الشيخ الامام ابی الفضائل علی بن محمد بن علی بن عبدالصمد التیمی [۹] و نسخه عارضت باصل بخط الشيخ الهمام الافضل الحسن [۶] بن یعقوب و لم فی نصحیها و تنقیحها) ... و در سمت راست به همان خط آمده است (و عارض صاحب الكتاب هذا الكتاب بنسخه فی غایه الصحه و روایات جمه) ... آنگاه اشعار یعقوب بن احمد نیشابوری [۷] و پسرش ابوبکر

[صفحه ۲۳]

حسن بن یعقوب و ابوالحسن علی بن احمد فنجکردی نیشابوری فنجکردی ابوالحسن علی بن احمد بن محمد نیشابوری ۵۱۳-۴۳۳ از دانشمندان و ادابا و شعرای معروف است تا آنجا که او را شیخ الافضل لقب داده‌اند.

بیهقی درباره‌ی او گفته (اعجوبه زمانه و آیه اقرانه) میدانی کتاب السامی فی الاسامی را بنام او نوشته و در دیباچه از او ستایش بسیار کرده است او از شاگردان یعقوب بن احمد نیشابوری و قاضی القضاة ناصحی و از مشایخ ابوسعید سمعانی است و سمعانی، هم در انساب و هم در تحبیر شرح حال او را مفصل نوشته و او را بسیار ستوده است.

قصیده‌ای در ستایش نهج البلاغه دارد که در پارای از نسخه‌های کهن نوشته شده و از دانشمندی است که دیوان اشعار امیرالمومنین علیه‌السلام را جمع آوری کرده و به نام تاج الاشعار یا سلوه الشیعه معروف است. نسخه مورخ ۷۳۵ این دیوان در کتابخانه‌ی

سپهسالار موجود است و ضمن مجموعه‌ای به شماره‌ی ۳۱۳ نگهداری می‌شود.

فهرست سپهسالار ۱۱۶: ۵

برای اطلاع بیشتر از شرح حال فنجکردی به کتابهای زیر مراجعه کنید:

یک- انساب سمعانی ص ۴۳۲.

دو- تحبیر سمعانی ۵۶۲: ۱.

سه- سیاق برگ ۷۱.

چهار- منتخب سیاق برگ ۱۰۲ به نقل پاورقی تحبیر.

پنج- وشاح بیهقی.

شش- معجم الادباء ۱۰۳: ۵ به نقل از وشاح بیهقی.

هفت- بغیه الوعاه ۱۴۸: ۲ اللباب ۴۴۱: ۲.

هشت- الغدیر ۳۲۰: ۴.

نه- اعلام الشیعه قرن ۶ ص ۱۸۱.

در گذشته در ۵۱۲ در ستایش نهج البلاغه نوشته شده است.

فهرست کتابخانه‌ی مجلس ۷۷: ۱۷

۷۶- نسخه‌ی مورخ ۷۲۰ کتابخانه‌ی شخصی مرحوم آیه الله العظمی بروجردی در قم.

۷۷- نسخه‌ی مورخ ۷۲۶ بهنسخ معرب نزدیک به پایان شعبان و به خط کهنی استنساخ شده. و تملک محمد بن محمد بن علی بن

ابی الفوارس التاجر بر آن نوشته شده است. این نسخه در کتابخانه دانشکده ادبیات تهران به شماره‌ی

[صفحه ۲۴]

مسلسل (۷۵۲۹۰) و فیلم آن در کتابخانه‌ی مرکزی دانشگاه تهران به شماره‌ی ۲۷۸۵، موجود می‌باشد.

فهرست میکروفیلرها ۳۹۶: ۱

فهرست کتابخانه‌ی دانشکده ادبیات تهران

مجموعه امام جمعه کرمان ص ۱۰۹

۷۸- نسخه‌ی مورخ ۷۲۷ این نسخه را به خط محمد بن حسن بن حسین النسوی به تاریخ ماه رمضان و در ۲۲۸ برگ در اسلامبول

در کتابخانه سلیمانیه دیده‌ام و از کتابهای کتابخانه لاله لی بوده به شماره‌ی ۱۹۵۶ که به آن کتابخانه منتقل کرده‌اند.

۷۹- نسخه‌ی مورخ ۷۲۸ این نسخه در کتابخانه مجلس شورای ملی به خط شیخ زاده سهرویدی یاقوت دوم و به شماره‌ی ۴۱۵۲

موجود می‌باشد.

فرهنگ ایران زمین ۶۸: ۱

یادداشتهای قزوینی ۱۳: ۹

احوال و آثار خوشنویسان ۱۶: ۴- ۱۴

فهرست کتابخانه مجلس شورای ملی ۱۵۵: ۱۱

۸۰- نسخه‌ی مورخ ۷۲۹ به خط محمد بن محمد بن حسن بن طویل صفار حلی ساکن شهر واسط در عراق در کتابخانه‌ی آستان

قدس رضوی است در مشهد شماره‌ی ۱۸۶۰ عمومی ۱۵۷ برگ.

فهرست آستان قدس ۹۷: ۱

۸۱- نسخه‌ی مورخ ۷ صفر سال ۷۳۵ در کتابخانه‌ی ملی پاریس است به شماره A.۳۲۱۲ در ۳۵۱ برگ به خط عبدالرحیم بن احمد بن صدر خواسناری به نسخ معرب با تملک سیدی احمد بن احمد اندخودی، و تملک عبدالغنی در سال ۸۹۹.

فهرست قدیم کتابخانه، ملی پاریس تألیف دوسلان ج ۱ ص ۴۲۵

۸۲- نسخه‌ی مورخ ۲۹ رمضان ۷۳۶ به خط سید شمس الدین محمد احمد بن ابی المعالی بن ابی القاسم علوی موسوی که در کتابخانه رضویه

[صفحه ۲۵]

مدرسه صدر بازار در اصفهان به شماره‌ی ۱۵۸، موجود می‌باشد.

این نسخه یک بار با نسخه دیگری مقابله و تصحیح شده و در پایان نسخه پایان مقابله و تاریخ آن نوشته شده بوده که بیشتر آن ناخوانا است.

و یک بار هم بر دانشمندی خوانده شده و انهاء قرائت در پایان نسخه نوشته شده بوده ولی تاریخ و خصوصیات دیگر خوانده نمی‌شود.

نشریه کتابخانه مرکزی دانشگاه تهران ۳۱۴: ۵

جامع الانساب علامه روضاتی ص ۱۵۰

نشریه کتابخانه مرکزی دانشگاه تهران ۳۱۴: ۵

۸۳- نسخه‌ی مورخ محرم ۷۶۷ این نسخه در کتابخانه موزه‌ی بغداد به شماره‌ی ۱۶۶۱: ۵۵۰ موجود است و به خط محمد بن عزیز بن محمد بخارائی می‌باشد که به تاریخ اواخر محرم ۷۶۷ پایان یافته است، و ۵۴۹ برگ می‌باشد، و بر این نسخه تصحیحات، و حواشی متعددی می‌باشد، و در آغاز آن چند قطعه شعر در ستایش نهج البلاغه نوشته شده است.

مصادر نهج البلاغه ۱۹۵: ۱

۸۴- نسخه‌ای است بتابریخ شوال ۷۷۱ و به خط ابوالبرکات بن علی بن محمد بن فتحی واعظ. این نسخه در کتابخانه مجلس سنا است. اولین کتاب مجموعه شماره‌ی (۸۷۶) ۱۶۷۹۵ دارای:

۲- دعای صباح با ترجمه [۸].

۳- و صحیفه الرضا [۹].

[صفحه ۲۶]

۴- و انوار لعقول دیوان اشعار منسوب به امیرالمومنین علیه‌السلام

و بر این مجموعه است خط رضی الدین بن هاشم حسینی بحرینی و ابوالحسن سلیمان بن عبدالله بحرینی ماحوزی به تاریخ شوال ۱۱۵۳ و مهر او.

فهرست کتابخانه‌ی مجلس سنا ۸۱: ۲

۸۵- نسخه‌ی مورخ ۷۷۳ به خط حسن بن محمد طبری، نسخ نزدیک به کوفی، عنوانها درشت با خط کوفی نزدیک به نسخ نوشته شده و به تاریخ ظهر روز سه شنبه سیزدهم ربیع الثانی سال ۷۷۳ در ده به رنگ (سرنگ) نزدیک استرآباد از روی نسخه‌ی شمس الدین اولیاء استنساخ شده است و «بسم الله» با خط کوفی درشت نوشته شده و قصیده‌ای در مدح نهج البلاغه بر آن نوشته شده در کنار برگها حواشی دارد. نسخه دارای ۲۸۴ برگ کاغذ سمرقندی است به شماره‌ی ۱۷۶ و در کتابخانه‌ی مرکزی دانشگاه تهران موجود می‌باشد.

فهرست دانشگاه ۳۲۴: ۲

۸۶- نسخه‌ی مورخ ۲۰ شعبان ۷۷۳ به نسخ معرب ابوسعید بن ابی سعید بن حسین بن احمد بن منبه الطرازی الانزانی و در آخر، خطبه موقفه (بی الف) را دارد. کاغذ سمرقندی است و حواشی بر آن نوشته شده است. در کتابخانه دانشکده ادبیات اصفهان به شماره ۱۲۱۳ موجود می‌باشد.

نشریه‌ی کتابخانه مرکزی ۹۲۱: ۱۱

۸۷- نسخه‌ی مورخ اوائل شعبان سال ۷۷۷ و به خط نسخ علی بن الفخر

[صفحه ۲۷]

بن علی الموسوی الطبری. این نسخه را در کتابخانه‌ی آستان قدس دیده‌ام به شماره‌ی ۹۱۳۸. و نسخه‌ای است مقابله و تصحیح شده. و حاشیه‌های بسیاری هم در کنار برگها نوشته شده است که شاید از نویسنده‌ی نسخه باشد. کاغذ حنائی، ۲۸۳ برگ.

۸۸- نسخه‌ی مورخ ربیع الثانی ۷۸۵ بهخط ابوالحسن حیدر بن محمد بن علی حسنی از روی نسخه‌ی زمان مولف در کتابخانه‌ی آستان قدس رضوی به شماره‌ی ۲۱۸۲ موجود است.

فهرست کتابخانه‌ی آستان قدس رضوی ۲۰۰: ۵

۸۹- نسخه‌ی مورخ ۷۹۱ به خط علی بن حسین بن محمد عامری. این نسخه در کابخانه مجلس شورا به شماره‌ی ثبت جدید ۷۹۴۳ موجود است.

۹۰- نسخه‌ی مورخ ۲۶ شوال ۷۹۵ به خط نسخ عبدالله بن حسین و با تملکی به تاریخ ۱۰۴۸. این نسخه در کتابخانه‌ی سپهسالار به شماره‌ی ۷۰۴۸، نگهداری می‌شود.

فهرست کتابخانه‌ی مدرسه‌ی سپهسالار ۷۳۸: ۵

۹۱- نسخه‌ی ای است متعلق به قرن ۸ که در کتابخانه‌ی سلطان احمد سوم در توپ قاپو برای اسلامبول در ۱۹۸ برگ و به شماره‌ی ۲۳۷۴ نگهداری می‌شود و نسخه‌ی عکسی آن در متعهد المخطوطات قاهره موجود است.

فهرست معهد المخطوطات به قلم فواد سید ج ۱ ص ۵۴۳

۹۲- نسخه‌ای است باز از قرن ۸ که در کتابخانه‌ی خدابخش در پتنه هند به شماره‌ی ۱۸۵۳ در ۲۹۴ برگ نگهداری می‌شود: که ۲۵۲ برگ آن از قرن هشتم است و برگهای دیگر که شامل کلمات قصار است در قرن ۱۱ نوشته شده است.

مفتاح الكنوز الخفیه ۲۰۸: ۱

۹۳- نسخه‌ای است از قرن ۸ که در کتابخانه‌ی دانشگاه پرنتون آمریکا موجود است و از کتابهای گارت به شماره‌ی ۲۳۸ و به خط نسخ در ۱۸۴ برگ می‌باشد. فهرست کتابهای گارت در پرنتون ص ۹۶.

۹۴- نسخه‌ی دیگری است از قرن ۸ به نسخ معرب عنوان و نشان شنگرف آغاز و انجام افتاده در کتابخانه‌ی مدرسه‌ی سلیمان خان در مشهد موجود است.

[صفحه ۲۸]

فهرست چهار کتابخانه‌ی مشهد ص ۲۳

۹۵- نسخه‌ای است دیگر از قرن ۸ که آن را در کتابخانه‌ی مجلس شورای ملی دیده‌ام به شماره ۷۳۰۰. فهرست شده در ۳۰۱ برگ، از پایان افتادگی دارد.

۹۶- نسخه‌ی قرن ۹ و ۸ موجود در کتابخانه‌ی عمومی علامه‌ی طباطبائی در دانشکده‌ی پزشکی شیراز و جزو خطی‌های کتابخانه شیخ محمد حسن امینی است که به آنجا منتقل شده است.

۹۷- نسخه‌ای است از قرن ۹: ۸ به خط نسخ معرب با ترجمه‌ی برخی از عبارات به فارسی که در کتابخانه‌ی سازمان لغت نامه دهخدا

در تهران به شماره (۳۲) موجود است.

نشریه کتابخانه‌ی مرکزی دانشگاه تهران ۵۹: ۳

۹۸- نسخه‌ی دیگری از قرن ۹: ۸ به نسخ معرب، با حواشی و با ترجمه‌ی فارسی در برخی جاها که زیر سطرها نوشته شده است، این نسخه در کتابخانه‌ی امام جمعه‌ی کرمان بوده که به کتابخانه‌ی دانشکده‌ی ادبیات تهران منتقل شده است.

فهرست کتابخانه‌ی دانشکده ادبیات تهران مجموعه‌ی امام جمعه کرمان ص ۱۰۹

۹۹- نسخه‌ای است از قرن ۹: ۸ موجود در دانشگاه لس آنجلس آمریکا شماره ۱۹۱. M.

نشریه‌ی کتابخانه مرکزی ۳۸۱: ۱۱

۱۰۰- نسخه‌ی مورخ شوال ۸۱۶ به خط نسرین محمد زین زایدی شافعی که از روی نسخه‌ی مولف استنساخ شده و در کتابخانه‌ی آستان قدس رضوی در مشهد در ۲۰۰ برگ شماره ۲۱۸۵ موجود است.

فهرست کتابخانه‌ی آستان قدس رضوی ۲۰۰: ۵

[صفحه ۲۹]

نسخ قرن ۱۰ ق

۱۰۱- نسخه‌ی مورخ ۸۱۸ به خط نسخ محمد بن علی حسنی حسینی موسوی در ۱۸ جمادی الاولی با ترجمه به فارسی زیر سطرها. از آغاز افتادگی دارد. این نسخه را محمد مومن رازی در ۱۰۹۲ بر مرحوم علامه مجلسی خوانده و علامه مجلسی را برای وی اجازه نوشته است. و در کتابخانه‌ی جامع گوهرشاد مشهد شماره‌ی ۱۰۴: ۱ موجود می‌باشد.

فهرست چهار کتابخانه‌ی مشهد ص ۴۲۷

۱۰۲- نسخه‌ی مورخ ۷۶۸ به خط علی مرشدی شکانی. این نسخه در کتابخانه‌ی خدابخش در پته هند به تاریخ ۲۰ شعبان و به شماره‌ی ۲۵۷۴، موجود است.

نوادر کتابخانه‌ی خدابخش به قلم سید احسن شیر ص ۳۰۷ و ۳۰۸

۱۰۳- نسخه‌ی مورخ ۸۷۱ به خط نسخ معرب علاء ابن حسین بن علی حافظ سبزواری که در حصن سلطان در مدت ۱۸ روز به تاریخ ۱۴ جمادی دوم استنساخ کرده و در کتابخانه‌ی آستانه قم شماره‌ی (۹۵) قفسه ۲ از کتابهای وقفی جمشید خان قوللر بر مقبره شاه عباس صفوی در قم، موجود است.

فهرست آستانه قم ص ۱۷۹

تربت پاکان ۱۵۶: ۱

[صفحه ۳۰]

۱۰۴- نسخه‌ی مورخ ۸۷۵ به خط صالح بن احمد بن ابراهیم بن محمد بن صالح انصاری و به تاریخ ۲۶ محرم. این نسخه در کتابخانه‌ی موزه‌ی بغداد موجود است.

مصادر نهج البلاغه ۱۹۵: ۱

۱۰۵- نسخه‌ی مورخ ۶ صفر ۸۸۲ به قطع رحلی و به خط نسخ درشت حمزه (جهضم) بن پیر هلال بن کجهش بن هلال حسنی با ترجمه فارسی به خط ریزتر. این نسخه در کتابخانه عمومی وزیر یزید به شماره‌ی ۵۲۰۱ در ۳۰۸ برگ موجود است و فیلم آن نیز در کتابخانه‌ی مرکزی دانشگاه تهران است به شماره‌ی ۲۴۲۴.

فهرست کتابخانه وزیر ۱۵۲: ۱

نشریه کتابخانه‌ی مرکزی دانشگاه تهران ۴:۴۱۶

فهرست میکروفیلمها ۱:۳۹۶

۱۰۶- نسخه‌ی مقابله شده در ۸۸۵ به خط شیخ عبدالحسین بن عبدالعزیز حافظ رازی. این نسخه در کتابخانه‌ی مدرسه واب مشهد به شماره‌ی (۶۹) اخبار، موجود است. عنوان شنگرف، تصحیح و مقابله شده، حواشی دارد، ۱۱۷ برگ و جزو کتابهای مدرسه‌ی فاضلیه مشهد بوده که پس از خراب کردن درسه به مدرسه نواب منتقل شده است.

فهرست ۲ کتابخانه‌ی مدرسه فاضلیه ص ۸۵

فهرست دو کتابخانه مشهد ص ۴۹۹

۱۰۷- نسخه‌ی مورخ ۸۹۱ به نسخ معرب زیبا بهخط محمد بن سلطان حافظ با ترجمه فارسی زیر سطرها به خط نستعلیق به شنگرف. باب اول را ندارد و به تاریخ ماه رمضان و به شماره‌ی (۸۲۶) در کتابخانه‌ی آیه الله مرعشی در قم به ضمیمه انوار العقول [۱۰] دیوان اشعار منسوب به امیرمومنان علی علیه‌السلام موجود

[صفحه ۳۱]

است با ترجمه اشعار به نثر فارسی کهن به شنگرف به خط نستعلیق زیر سطرها.

فهرست کتابخانه‌ی آیه‌الله مرعشی ۳:۲۶

۱۰۸- نسخه‌ی مورخ ۸۹۲ به خط زیبای محمد محلاتی با سر لوح زیبا در ۸۶۴ صفحه در موزه اوقاف اسلامی اسلامبول شماره‌ی ۲۰۷۴، موجود است و نسخه‌ی عکسی آن در معهد المخطوطات قاهره است به شماره‌ی ۸۸۱.

فهرست معهد المخطوطات به قلم فواد سید ج ۱ ص ۵۴۴

۱۰۹- نسخه‌ی مورخ ربیع الاول ۸۹۷ به خط حسن بن ابوسعید بن بایزید جامی که در کتابخانه‌ی شخصی آقای زرآبادی در قزوین به ضمیمه شهاب الاخبار قضاعی و سلوه الشیعه فنجکردی و ندبه امام سجاد زین العابدین علیه‌السلام،

[صفحه ۳۲]

موجود است.

۱۱۰- نسخه قرن ۹ در ۳۲۹ برگ با ترجمه فارسی زیر سطرها موجود در کتابخانه‌ی خدابخش در پتنه هند به شماره‌ی ۱۸۵۴.

مفتاح الكنوز الخفیه ۱:۲۰۸

۱۱۱- نسخه‌ی قرن ۹ به نسخ خوش، عنوان درشت. آغاز و انجام افتاده، در کتابخانه جناب آقای شانه چی استاد محترم دانشکنده الهیات مشهد، موجود است.

نشریه کتابخانه مرکزی دانشگاه تهران ۵:۶۱۰

۱۱۲- نسخه‌ی قرن ۹ نسخ معرب، عنوان شنگرف، و پاره‌ای جاها مشککی درشت‌تر، با حواشی. این نسخه در کتابخانه‌ی مرکزی دانشگاه تهران شماره‌ی ۱۳۴۰، موجود است.

فهرست کتابخانه مرکزی دانشگاه تهران شماره‌ی ۱۳۴۰، موجود است.

فهرست کتابخانه مرکزی دانشگاه ۸:۲۷

۱۱۳- نسخه‌ی قرن ۱۰ و ۹ به نسخ معرب، خوانده شده بر دانشمندان و دارای جملات: «انها ایده الله تعالی علی قراءه و عراضا. بلغ ایده الله قراءه علی و عراضا» ... این نسخه در کتابخانه دانشگاه لس آنجلس به شماره‌ی M.۲۲۸ موجود است.

نشریه کتابخانه‌ی مرکزی ۱۱:۳۸۱

[صفحه ۳۳]

نسخ قرن ۱۰ ه ق

- ۱۱۴- نسخه‌ی مورخ ۹۱۴ در کتابخانه‌ی شخصی فاضل محترم جناب آقای سید محمد جزائری.
- ۱۱۵- نسخه‌ی مورخ ۹۱۸ در کتابخانه‌ی ظاهریه‌ی شام شماره‌ی ۷۷۵
مصادر نهج البلاغه ۱ ص: ۱۹۵
- ۱۱۶- نسخه‌ی مورخ ۱۰ رجب ۹۴۵ کتابخانه‌ی حمیدیه شماره (۴۰۹)، این نسخه را در کتابخانه‌ی سلیمانیه در اسلامبول دیده‌ام به نسخ زیبای خطاط محمد بن علی اوحدی طیب دارای سرلوح و عنوانها با شنگرف و لا جورد و زر نوشته شده است در ۳۵۲ برگ.
- ۱۱۷- نسخه‌ی مورخ ۱۴ جمادی الاولی ۹۶۰ به خط زیبای خوشنویس محمد حسین بن محیی باغدشتی با ترجمه فارسی زیر سطرها به شنگرف به خط خوشنویس (یاری)، این نسخه در کتابخانه آستان قدس است به شماره‌ی ۸۰۵۸.
- ۱۱۸- نسخه‌ی مورخ ۹۷۳ کتابخانه‌ی آستان قدس رضوی شماره‌ی ۲۱۸۰ نوشته‌ی یکشنبه ۷ شعبان و در ۱۰۱۷ از کتابهای شاه عباس صفوی بوده، با ترجمه به فارسی زیر سطرها به طور چلیپا، عناویه به طلا نوشته شده بر گها جدول کشی به تحریر و سیلو و لا جورد و طلا و شنگرف و دارای سر لوح نفیس و زیبا که در زمینه، اسم نهج البلاغه به سفید آب نوشته شده.
[صفحه ۳۴]
- فهرست کتابخانه آستان قدس ۲۰۱: ۵-۲۰۰
فهرست دو کتابخانه مشهد ص ۱۰۶۵
- ۱۱۹- نسخه‌ی مورخ ۹۷۴ این نسخه را در کتابخانه نور عثمانیه در اسلامبول دیده‌ام به خط نسخ درشت، در ۴۰۸ برگ به شماره‌ی ۴۳۶۱.
- ۱۲۰- نسخه‌ی مورخ ۹۸۷ بضمیمه خصال شیخ صدوق به خط نستعلیق ریز علاء الملک بن عبدالقادر حسینی مرعشی در قزوین. این نسخه در کتابخانه دانشگاه لس آنجلس آمریکا شماره M ۱۱۰۱ وجود است.
نشریه کتابخانه‌ی مرکزی ۷۰۷: ۱۱
- ۱۲۱- نسخه‌ی مورخ ۱۷ ربیع الاول ۹۹۴ به خط نسخ معرب حسن بن علی بن حسن بن علی ابن شدقم حسینی مدنی به شماره‌ی ۷۸ دانشگاه تهران
فهرست دانشگاه ۳۲۲: ۲
- ۱۲۲- نسخه‌ی مورخ ۹۹۶ به نسخ زیبا و قطع رحلی موجود در کتابخانه‌ی سلطان احمد سوم در توپ قاپو سرای اسلامبول شماره‌ی ۲۵۸۶ و نسخه‌ی عکس آن در معهد المخطوطات قاهره شماره‌ی ۸۷۹ موجود است.
فهرست معهد المخطوطات به قلم فواد سید ج ۱ ص ۵۴۳
- ۱۲۳- نسخه‌ی مورخ شعبان ۹۹۶ موجود در دانشگاه پرنتون در نیوجرسی آمریکا به شماره‌ی ۱۵۲۲ و جزو نسخه‌های خطی سری جدید است، که فهرست نشده است.
- ۱۲۴- نسخه‌ی قرن ۱۰ و ۹ به خط نسخ خوب عنوانها درشت مشکی با ترجمه به فارسی کهن زیر سطرها به خط نستعلیق سرخ رنگ تا آغاز نامه‌ها است این نسخه را در قم نزد آقای عبداللهی دیده‌ام.
- ۱۲۵- نسخه‌ی سده‌ی ۱۰ به خط نسخ خوش با زر و لا جورد در دو صفحه اول و کمند و جدول زر و لا جورد و مشکی، و با حواشی از شرح ابن میثم در ۲۳۵ برگ موجود در کتابخانه‌ی ملی ملک به شماره‌ی ۵۹۸۹.
فهرست نسخه‌های خطی عربی کتابخانه‌ی ملک ص ۷۸۷

۱۲۶- نسخه‌ی قرن ۱۰ کتابخانه‌ی دانشگاه پرنتون در آمریکا شماره‌ی ۴۳۲،

[صفحه ۳۵]

در ۶۷۲ برگ و از آغاز افتادگی دارد.

فهرست ماخ ص ۲۲۱

۱۲۷- نسخه‌ی قرن ۱۰ به نسخ خوش. عنوان مشکی درشت. آغاز و انجام افتاده، موجود در کتابخانه‌ی مدرسه‌ی سلیمان خان مشهد.

فهرست چهار کتابخانه مشهد ص ۲۳.

۱۲۸- نسخه‌ی قرن ۱۰ در کتابخانه دانشکده ادبیات اصفهان است به شماره‌ی ۱۲۲۷. کاغذ سمرقندی چند برگ از آغاز و انجام آن

در سال ۱۱۰۴ نوشته شده است.

نشریه کتابخانه مرکزی ۹۲۱:۱۱

۱۲۹- نسخه‌ی قرن ۱۰ در دانشگاه پرنتون آمریکا به شماره‌ی ۱۱۸۲ است از سری جدید فهرست نشده.

۱۳۰- نسخه‌ی سده ۱۰ در کتابخانه‌ی واتیکان است به شماره‌ی ۱۱۷۶ در ۲۱۷ برگ.

فهرست کتابخانه واتیکان چاپ ۱۹۳۵ ص ۱۷۸

۱۳۱- نسخه‌ی قرن ۱۱ و ۱۰ کتابخانه‌ی دانشگاه لس آنجلس شماره‌ی ۸۲۶ و به خط نسخ معرب. از یادداشتهای جناب آقای

دانش پژوه.

پاورقی

[۱] ادیب دانشمند ابوبکر حسن بن یعقوب بن احمد نیشابوری از ادبا و شعراء و دانشمندان و محدثین نیشابور بوده و در محرم ۵۱۷ در گذشته است.

باخرزی در گذشته ۴۶۷ در دمیه القصر تحت شماره‌ی ۳۷۸ شرح حال او را نوشته و مقداری از اشعار وی را آورده است و همچنین عبدالغافر فارسی نیشابوری در سیاق، شرح حال و مشایخ حدیثی او را نوشته است. منتخب سیاق برگ ۵۵ الف و بیهقی (علی بن زید) در گذشته‌ی ۵۶۵ نهج البلاغه را در سال ب ۵۱۶ بر او خوانده و او و پدرش بسیار ستایش کرده و از آنها به دو ماه سپهر ادب و دو میوه‌ی گلستان ورع یاد کرده:

(هو و ابوه فی فلک الادب قمران و فی حدائق الورع ثمران).

و شیخ بزرگوار ما صاحب ذریعه رحمه الله علیه نیز در (الثقات العیون) ص ۷۰ شرح حال او را نوشته و سخن بیهقی را درباره‌ی او آورده است.

و حقا این پدر و پسر از نخستین دانشمندانی هستند که در قرن پنجم نهج البلاغه را با استنساخ، درس، روایت و اجازه رواج داده‌اند و هر دو در ستایش نهج البلاغه شعر سروده‌اند که در بیشتر نسخه‌های کهن شعر هر دو هست و شرح حال پدرش یعقوب بن احمد نیز در پاورقی شماره‌ی: خواهد آمد.

[۲] صورت اجازه چنین است:

قراعلی الاجل الاوحد العالم مجدالدوله ابوالمظفر بن الاجل زین الدین ابی العز احمد ابن الاجل السعید جلال الدین ابی المظفر محمد بن عبیدالله بن جعفر ادام الله علوه و نفعه بالعلم جمیع هذا الجزء و هو الاول من نهج البلاغه قراءه حفظ و معرفه و اتقان و علم و عارضته بالاصل المنقول منه.

و کتب مصدق بن حسن بن الحسین فی رجب من سنه تسع و عشرين و خمسمه حامدالله و مصلیا علی نبیه محمد و آله و حسبنا الله و

نعم الوکیل.

[۳] ابویوسف یعقوب بن احمد بن محمد بن احمد قاری کردی فارسی نیشابوری در گذشته ماه رمضان ۴۷۴ نگارنده‌ی کتاب بلغه در لغت چاپ بنیاد فرهنگ سال ۱۳۴۹.

دو معاصر و همشهری او ثعالبی در گذشته (۴۲۹) در تتمه الیتیمه ۲۰: ۲ و باخرزی در گذشته ۴۶۷ در دمیه القصر بشماره ۳۶۲ شرح حال او را نوشته و مقداری از اشعارش را آورده‌اند و باخرزی او را ستایش بسیار کرده از آن جمله گوید من امروز برای او همتا و ماندی نمی‌شناسم (ثم انی لا اعراف من ینب منابه فی اصول الادب محفوظا و مسموعا)...

و عبدالغافر فارسی نیشابوری نیز در سیاق شرح حال او را نوشته و او را بسیار ستوده است از جمله گفته است:

(استاد البلد و استاد العربیه و اللغه معروف مشهور کثیر التصانیف و التلامیذ)...

منتخب سیاق برگ ۱۴۳ ب شرح حال او در کتابهای زیر نیز آمده است:

یک- انباه الرواه فقطی ۵۰: ۴-۴۵ به نقل از باخرزی.

دو- ابن شاکر در وفات الوفیات ۳۳۴: ۴.

سه- بلغهی فیروز آبادی ص ۶۸۶ شماره‌ی ۴۱۰.

چهار- طبقات النحاه ابن قاضی شهبه شماره‌ی ۵۳۹.

پنج- بغیه الوعاه سیوطی ۳۴۷: ۲ به نقل از سیاق.

شش- اعلام الشیعه مرحوم علامه شیخ آقا بزرگ تهرانی رحمه‌الله علیه در قرن پنجم و قرن ششم.

هفت- اعلام زرکلی ۲۵۴: ۹.

هشت- معجم المؤلفین ۲۴۱: ۱۳.

[۴] ابن السکون حلی ابوالحسن علی بن محمد بن محمد بن السکون دانشمند، فقیه، محدث، لغوی، نحوی، ادبی و شاعر به گفته‌ی یاقوت پیرامون سال ۶۰۰ و به گفته‌ی سیوطی در ۶۰۶ در گذشته است به استنساخ و تصحیح کتب معروف بوده.

یاقوت در معجم الادباء ۷۵: ۱۵ شرح حال او را نوشته و گفته: (کان عارفان بالنحو و اللغه حسن الفهم حیدالنقل حریصا علی تصحیح الکتب)

شرح حال او در بغیه الوعاه ۱۹۹: ۲ و الوافی بالوفیات صفدی ۱۴۹: ۱ و طبقات اعلام الشیعه (الانوار الملطه) ص ۱۱۵ و امل الاصل ۲۰۳: ۲ و الکنی و الالقب ۲۱۴: ۱ معجم المؤلفین ۲۳۹: ۷ هدیه العارفین ۷۰۴: ۱ آمده است.

[۵] از دانشمندان نامی نیشابور در نیمه‌ی اول سده‌ی ششم است و پدران‌ش همه دانشمند و فقیه و محدث بوده‌اند، او همان مولف کتاب ذخیره‌الآخره در دعا و زیارت می‌باشد که نسخه‌ای از آن در کتابخانه‌ی مجلس شورای ملی در تهران به شماره‌ی ۲۰۲۰ موجود می‌باشد. فهرست مجلس ۱۹: ۶.

شرح حال او در طبقات اعلام الشیعه قرن ششم ص ۲۰۴ نیز آمده، مراجعه شود.

[۶] شرح حال او در پاورقی شماره‌ی ۵ گذشت.

[۷] شرح حال او در پاورقی شماره‌ی ۶ گذشت.

[۸] این نسخه دومین نسخه کهن از دعای صباح است و پیش از این، نسخه‌ی آقای دکتر مهدوی است به تاریخ ۷۵۴ ضمن مجموعه‌ای.

و نسخه‌ی دیگری از سده‌ی نهم بهخط ثلث در کتابخانه‌ی چستر بیٹی است به شماره‌ی ۴۱۹۹.

[۹] صحیفه الرضا که به نامهای الصحیفه الرضویه یا الرضویات یا صحیفه اهل البیت یا مسند الرضا یا نسخه‌ی عن الرضا نیز خوانده

می‌شود و در قاهره و بمبئی و تهران چاپ شده از سده سوم به بعد میان علماء و محدثین اسلام از شیعه و سنی و زیدی مشهور بوده و روایت می‌شده است و نقل آن را اجازه می‌گرفتند و اجازه میدادند. روایتهای شیعی به احمد بن عامر طائی می‌رسد که در سال ۱۹۴ از حضرت رضا علیه‌السلام آن را روایت کرده است مقداری از اسناد و روایاتی که به او می‌رسد در ریاض العلماء و خاتمه مستدرک ص ۳۴۳ و فهرست دانشگاه ۱۳۹۶: ۵ آورده شده و روایتهای سنی بیشتر به ابواحمد داود بن سلیمان بن یوسف غازی قزوینی می‌رسد که در سال ۲۰۱ در قزوین در خانه‌ی خودش از حضرت رضا علیه‌السلام روایت کرده و از جمله ابوالحسن علی بن محمد بن علی بن مهروب قزوینی آن را از داود روایت کرده چنانکه رافعی در تدوین در شرح حال او نوشته است و همچنین در شرح حال بسیاری از علمای قزوین روایت صحیفه الرضا را نوشته است و در اینجا مجال سخن بیش از این نیست به صفحه‌ی ۳۴۳ خاتمه مستدرک نگاه کنید.

[۱۰] انوارالعقول فی اشعار وصی الرسول از قطب الدین کیدری محمد بن حسین بن حسن نیشابوری که شرحی هم بر نهج البلاغه دارد به نام حدائق الحقائق فی تفسیر کلام افضل الخلائق و در سال ۵۷۶ پایان یافته و نسخه‌های کهن و نفیسی از آن در کتابخانه‌های ایران هست، ابن فوطی در تلخیص مجمع الادب ج ۲ ق ۶۹۱ شرح حال او را نوشته و اجازه‌ای از او ورده است که تاریخ آن جمادی الاولی (۶۱۰) است از اینجا بدست می‌آید که کیدری در سده‌ی هفتم و تا این تاریخ زنده بوده است.

نسخه‌های کهن انوارالعقول را که تا کنون شناخته‌ایم از این قرار است:

یک- نسخه‌ی مورخ ۷۳۵ ضمن مجموعه‌ی بیاضی موجود در کتابخانه آقای فخرالدین نصیری.

دو- نسخی مورخ ۷۷۱ کتابخانه‌ی مجلس سنا شماره‌ی ۸۷۶ به ضمیمه نهج البلاغه.

سه- نسخه‌ی مورخ ۷۷۸ به ضمیمه نثر اللثالی به خط محمد بن حسن استرآبادی موجود در کتابخانه آقای فخرالدین نصیری.

چهار- نسخه‌ی مورخ ۸۱۸ کتابخانه‌ی مسجد گوهرشاد مشهد شماره ۱۰۴: ۲.

پنج- نسخه‌ی مورخ ۸۵۸ در ۱۴۵ برگ در کتابخانه‌ی خدابخش در پتنه شماره‌ی ۱۷۴۹.

شش- نسخه‌ی مورخ ۸۷۵ با ترجمه به نظم فارسی از شوقی شاعر ضمن مجموعه‌ای در کتابخانه آقای فخرالدین نصیری الکنوز الخفیه.

هفت- نسخه‌ی مورخ ۸۸۷ کتابخانه‌ی موزه‌ی بغداد شماره‌ی ۱۰۵۰ در ۸۳ برگ و فیم آن در کتابخانه‌ی مرکزی دانشگاه بغداد است شماره‌ی فیلم ۲۷.

دو نسخه‌ی کهن هم هست یکی به تاریخ ۶۰۱ در موصل که بضمیمه نهج البلاغه به شماره‌ی ۲۶ گذشت و دوم به تاریخ ۴۶۷ به خط محمد بن عبدالله جالوی در ۹۷ برگ در کتابخانه آقای فخرالدین نصیری ولی نمی‌دانم اینها کدامیک از هفده دیوان است که از اشعار منسوب به امیرالمومنین علی علیه‌السلام تالیف شده پیش از همه عبدالعزیز بن یحیی جلودی در گذشته (۲۳۲) اشعار آن حضرت را جمع آوری کرده برای تفصیل بیشتر به فهرست دانشگاه ۱۱۷: ۲۰ نگاه کنید.

درباره مرکز تحقیقات رایانه‌ای قائمیه اصفهان

بسم الله الرحمن الرحيم

جَاهِدُوا بِأَمْوَالِكُمْ وَأَنْفُسِكُمْ فِي سَبِيلِ اللَّهِ ذَلِكُمْ خَيْرٌ لَّكُمْ إِن كُنْتُمْ تَعْلَمُونَ (سوره توبه آیه ۴۱)

با اموال و جانهای خود، در راه خدا جهاد نمایید؛ این برای شما بهتر است اگر بدانید حضرت رضا (علیه السلام): خدا رحم نماید بنده‌ای که امر ما را زنده (و برپا) دارد ... علوم و دانشهای ما را یاد گیرد و به مردم یاد دهد، زیرا مردم اگر سخنان نیکوی ما را (بی) آنکه چیزی از آن کاسته و یا بر آن بیافزایند) بدانند هر آینه از ما پیروی (و طبق آن عمل) می‌کنند

بنادر البحار- ترجمه و شرح خلاصه دو جلد بحار الانوار ص ۱۵۹

بنیانگذار مجتمع فرهنگی مذهبی قائمیه اصفهان شهید آیت الله شمس آبادی (ره) یکی از علمای برجسته شهر اصفهان بودند که در دلدادگی به اهل بیت (علیهم السلام) بخصوص حضرت علی بن موسی الرضا (علیه السلام) و امام عصر (عجل الله تعالی فرجه الشریف) شهره بوده و لذا با نظر و درایت خود در سال ۱۳۴۰ هجری شمسی بنیانگذار مرکز و راهی شد که هیچ وقت چراغ آن خاموش نشد و هر روز قوی تر و بهتر راهش را ادامه می دهند.

مرکز تحقیقات قائمیه اصفهان از سال ۱۳۸۵ هجری شمسی تحت اشراف حضرت آیت الله حاج سید حسن امامی (قدس سره الشریف) و با فعالیت خالصانه و شبانه روزی تیمی مرکب از فرهیختگان حوزه و دانشگاه، فعالیت خود را در زمینه های مختلف مذهبی، فرهنگی و علمی آغاز نموده است.

اهداف: دفاع از حریم شیعه و بسط فرهنگ و معارف ناب ثقلین (کتاب الله و اهل البیت علیهم السلام) تقویت انگیزه جوانان و عامه مردم نسبت به بررسی دقیق تر مسائل دینی، جایگزین کردن مطالب سودمند به جای بلوتوث های بی محتوا در تلفن های همراه و رایانه ها ایجاد بستر جامع مطالعاتی بر اساس معارف قرآن کریم و اهل بیت علیهم السلام با انگیزه نشر معارف، سرویس دهی به محققین و طلاب، گسترش فرهنگ مطالعه و غنی کردن اوقات فراغت علاقمندان به نرم افزار های علوم اسلامی، در دسترس بودن منابع لازم جهت سهولت رفع ابهام و شبهات منتشره در جامعه عدالت اجتماعی: با استفاده از ابزار نو می توان بصورت تصاعدی در نشر و پخش آن همت گمارد و از طرفی عدالت اجتماعی در تزریق امکانات را در سطح کشور و باز از جهتی نشر فرهنگ اسلامی ایرانی را در سطح جهان سرعت بخشید.

از جمله فعالیتهای گسترده مرکز:

الف) چاپ و نشر ده ها عنوان کتاب، جزوه و ماهنامه همراه با برگزاری مسابقه کتابخوانی

ب) تولید صدها نرم افزار تحقیقاتی و کتابخانه ای قابل اجرا در رایانه و گوشی تلفن همراه

ج) تولید نمایشگاه های سه بعدی، پانوراما، انیمیشن، بازیهای رایانه ای و ... اماکن مذهبی، گردشگری و ...

د) ایجاد سایت اینترنتی قائمیه www.ghaemiyeh.com جهت دانلود رایگان نرم افزار های تلفن همراه و چندین سایت مذهبی دیگر

ه) تولید محصولات نمایشی، سخنرانی و ... جهت نمایش در شبکه های ماهواره ای

و) راه اندازی و پشتیبانی علمی سامانه پاسخ گویی به سوالات شرعی، اخلاقی و اعتقادی (خط ۰۲۴۵۲۴۳۵)

ز) طراحی سیستم های حسابداری، رسانه ساز، موبایل ساز، سامانه خودکار و دستی بلوتوث، وب کیوسک، SMS و ...

ح) همکاری افتخاری با دهها مرکز حقیقی و حقوقی از جمله بیوت آیات عظام، حوزه های علمیه، دانشگاهها، اماکن مذهبی مانند مسجد جمکران و ...

ط) برگزاری همایش ها، و اجرای طرح مهد، ویژه کودکان و نوجوانان شرکت کننده در جلسه

ی) برگزاری دوره های آموزشی ویژه عموم و دوره های تربیت مربی (حضور و مجازی) در طول سال

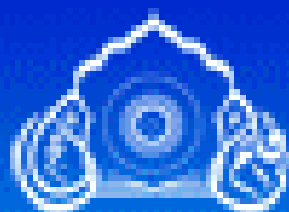
دفتر مرکزی: اصفهان/خ مسجد سید/ حد فاصل خیابان پنج رمضان و چهارراه وفائی / مجتمع فرهنگی مذهبی قائمیه اصفهان

تاریخ تأسیس: ۱۳۸۵ شماره ثبت: ۲۳۷۳ شناسه ملی: ۱۰۸۶۰۱۵۲۰۲۶

وب سایت: www.ghaemiyeh.com ایمیل: Info@ghaemiyeh.com فروشگاه اینترنتی:

www.eslamshop.com

تلفن ۲۵-۲۳۵۷۰۲۳-۲۳۱۱) فکس ۲۳۵۷۰۲۲ (۰۳۱۱) دفتر تهران ۸۸۳۱۸۷۲۲ (۰۲۱) بازرگانی و فروش ۰۹۱۳۲۰۰۰۱۰۹ امور

مرکز تحقیقات و ترجمه

اصفهان

گامگاه

WWW

برای داشتن کتابخانه های تخصصی
دیگر به سایت این مرکز به نشانی

www.Ghaemiyeh.com

www.Ghaemiyeh.net

www.Ghaemiyeh.org

www.Ghaemiyeh.ir

مراجعه و برای سفارش با ما تماس بگیرید.

۰۹۱۳ ۲۰۰۰ ۱۰۹

